

MYSTISKE MYRHØJ

19. – 28. februar

OM RUTEN

Denne tur, som er den tredje tur ud i historien, fører dig ud på en tidsrejse gennem sten-, bronze- og jernalder ved Ertebølle. Ruten er markeret med gule flag og kræver påklædning afhængig af vejret. Ruten er godt 1 km lang og leder dig gennem et naturskønt område ved Myrhøj øst for Ertebølle.

HISTORIEN PÅ STEDET

Området her omkring Myrhøj er et arkæologisk Kinderæg. Her er både stenalder, bronzealder og jernalder nemlig repræsenteret i form af en blanding af huse, grave og en form for religiøs kultdyrkelse, som vi ikke ser så ofte i Danmark. Det er en lang række af store sten, der er opstillet i sammenhæng med bronzealderhøjen Myrhøj.

Sjældenheden gør, at Myrhøj er blandt de 100 vigtigste fortidsminder i Danmark. Her er Ertebølle godt repræsenteret, da køkkenmøddingen i Ertebølle også er at finde på denne liste.

Myrhøj og stenrækken blev undersøgt i 1960'erne. Højen var temmelig ødelagt, og mange sten fra stenrækken var væltet eller fjernet. I jorden kunne arkæologerne se aftegninger af nogle af de fjernede sten.

Højen og stenene er meget specielle, så det blev besluttet at genoprette højen og stenrækken. Det betyder, at højen og nogle af stenene er nyopførte, men altså en kopi af det bronzealderens mennesker dengang skabte.

FIND RUTEN

Ruten starter på parkeringspladsen ved Ertebøllevej 20, Ertebølle, 9640 Farsø. Der står grønne genbrugscontainere på p-pladsen.

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Fornuftig påklædning og fodtøj afhængig af vejret. Pas på naturen, hold hunden i snor og tag dit affald med dig. Sporet er farbart med klapvogn.

VEST-
HIMMERLANDS
MUSEUM

Søndergade 44 • 9600 Aars
Tlf.: +45 98 62 35 77 • mail@vmus.dk
www.vesthimmerlandsmuseum.dk

STENALDERCENTER
ERTEBØLLE

Gl. Møllevej 8 • 9640 Farsø
Tlf. +45 98 63 67 88
stenalder@vmus.dk
www.stenaldercenter.dk

1 Første markering er her ved parkeringspladsen.

På marken overfor er der fundet tegn på en boplads fra ældre jernalder. Der var stenbrolægninger, så jernaldermenneskerne ikke blev helt mudret til, hver gang de gik udenfor. Der er også fundet skår af lerkar i brolægningen. Lerkar forandrer sig gennem tiden. De er derfor gode til at bestemme, hvilken tidsperiode som f.eks. brolægningen er fra.

Har du et krus, en skål eller et stykke legetøj derhjemme, som kan fortælle fremtidens arkæologer om nutiden? Har du også noget, der fortæller om dine forældres eller bedsteforældres barndomstid?

2 Følg asfaltvejen mod venstre og find den anden markering.

Herfra skal du kigge rundt i landskabet. Forestil dig at i bronzealderen har det været et åbent landskab uden træer. På de højeste bakketoppe kan der være gravhøje. Hvor mange bakketoppe kan du se?

3 Fortsæt hen ad vejen, drej til venstre ad grusvejen ved Ertebøllevej 10 og find den tredje markering.

På marken her har arkæologerne fundet en grav fra bondestenalderen. I graven var der flere forskellige lerkar, som den døde fik med sig. Der har sikkert været mad i nogle af dem.

Hvilken slags mad ville du helst have med? Måske din livret?

4 Find den fjerde markering et stykke inde ad grusvejen til venstre.

Her kan du se en lang række sten, der er sat her i bronzealderen. De fører hen til en gravhøj. Stenrækken er 156 meter lang. Stenene har sikkert haft en religiøs betydning. Solen blev tilbedt i bronzealderen. Måske det har noget med solen eller stjernernes placering at gøre.

Hvor mange sten kan du tælle i rækken?

Gravhøje

Gravhøje anses som markeringer af, at her er betydningsfulde personer begravet. Derfor er de placeret på høje punkter, ofte langs datidens veje, så alle kunne se dem.

Stenalder

Perioden er delt i to. Jægerstenalderen 12.800 – 3.950 f.Kr. og bondestenalderen 3.950 – 1.800 f.Kr. Stenalderen har fået sit navn, fordi arkæologerne finder mange redskaber af sten/flint fra den tid.

Bronzealder

1.800 f.Kr. – 500 f.Kr. Denne periode får sit navn, fordi bronze bliver vigtigt til fremstilling af redskaber og smykker.

Jernalder

500 f.Kr. – 800 e.Kr. Fra denne periode finder arkæologerne redskaber, som jernalderfolket selv har fremstillet af jern.

Solen

Solvognen, der er fundet på Sjælland, fortæller historien om solen, der trækkes hen over himlen om dagen og om natten fragtes tilbage igen. Fra bronzealderen er der mange genstande med indridsede fortællinger om solen.

5 Følg stenrækken og find den femte markering.

Længe inden stenrækken blev sat, har der i bondestenalderen boet mennesker her. De havde nogle specielle lerkar, som også findes i resten af Europa. Denne periode kaldes tragtbægerkulturen. Her i husene har de også haft rav med indridsede mønstre. Rav kan du være heldig at finde ved de danske strande.

Er der et sted i nærheden, hvor stenalderfolket kunne finde rav?

6 Følg stenrækken og find den sjette markering.

Her midt i rækken af sten er der i jernalderen begravet en person. Der er mange 100 år mellem stenrækken og begravelsen. Måske har det fortsat været et religiøst sted, hvor der var en forbindelse til guderne.

Kender du et sted, hvor der har været religion i flere 100 år? Måske et sted hvor en klokke ringer hver søndag.

7 Følg stenrækken frem til gravhøjen og find den syvende markering.

Gravhøjen er opført i bronzealderen. I en gravhøj er der en grav i midten. Senere kan der begravnes flere personer i gravhøjen og sættes sten rundt om. Det er næsten en lille kirkegård.

Det har været betydningsfulde mennesker, der er begravet her. Gravhøjene kan ses langt væk, og er altid placeret højt i landskabet tæt ved en vej, så alle kan se højen. Næsten ligesom pyramiderne i Ægypten. Dengang blev man begravet i sit fineste tøj og med sine fineste smykker. Desværre er mange gravhøje blevet plyndret for mange år siden.

Hvad tror du, gravrøverne regnede med at finde?

Stenrækker

De er ret sjældne i Danmark. Der kan have været mange flere, end vi regner med, men større sten er gennem tiderne blevet flyttet fra stensætninger og brugt i anden sammenhæng, f.eks. til huse.

I Skotland findes der fra stenalderen "Standing stones", som er meget høje sten, der stilles i rækker eller i rundkredse.

Pyramider

Pyramiderne i Egypten er fra samme tid som vores gravhøje. Her blev solen også dyrket som gud.

Gravrøvere

Det er ulovligt at grave i og fjerne oldsager fra en fredet gravhøj. I 1800-tallet blev mange gravhøje plyndret i jagten på oldsager, der var penge værd. Det kunne være bronze- og ravsmykker, diverse våben og redskaber af sten og bronze. Heldigvis besluttede staten at frede mange høje.

Der mangler stadig meget forskning omkring gravhøjene. Desværre er meget blevet forstyrret af gravrøvere, men videnskaben bliver dygtigere og åbner nye veje.

8 Gå rundt om gravhøjen og find den ottende markering.

Ved gravhøjen har der stået en sten med flere små udhulede fordybninger. Det er en sten med skåltegn fra bronzealderen. Ingen ved, hvad skåltegnene betyder. Det mest sandsynlige er, at det handler om solen. Der kan også have været tændt ild i skåltegnene.

Hvad tror du, meningen har været med skåltegnene?

9 Følg stien mod parkeringspladsen og find den niende og sidste markering.

Solen har afgørende betydning for vores liv. Det er meget forståeligt, at den er dyrket som gud i bronzealderen. I dag fejrer vi stadig solen. Vi tænker ikke så meget over det, men julen ligger tæt på vintersolhverv, der er den korteste dag på året. I juni måned er der sommersolhverv. I dag fejrer vi Johannes Døberens, nogle brænder hekse af og tidligere holdt ild det onde væk. Måske har det på et tidspunkt også markeret den længste dag på året.

Ved du hvad aftenen d. 23. juni, kaldes, hvor vi tænder store bål i Danmark?

Tak for at I gik med ud i historien. Vi håber, I havde en god oplevelse og lærte lidt om, hvor svært det er at tolke på forhistorien. Følg stien tilbage til parkeringspladsen. Husk at lægge billeder op fra turen på #udihistorien på instagram og tag det med [@stenaldercentererteboelle](https://www.instagram.com/stenaldercentererteboelle) eller send det til stenalder@vmus.dk. Du kan vinde fribilletter til stenaldercentret.

På næste tur, der begynder på næste fredag, går vi i stenalderfolkets fodspor.

Skåltegn

Skåltegn kendes fra hele Norden. De kan være fra sen stenalder, bronzealder eller tidlig jernalder.

Tegnene er små runde fordybninger i sten med en diameter på 5-10 cm.

De kan også findes sammen med helleristninger fra bronzealderen. Skåltegnene har helt sikkert haft en kultisk betydning. Fra bronzealderen er der flere fund, der fortæller om solens vandring over himlen om dagen og under jorden om natten.

Gravskik

Gennem tiderne forandrer gravskikke sig. Hvis du går en tur på kirkegården, vil du se, at for 50 år siden blev næsten alle begravet i kister. På gravstenene står der, hvad personen arbejdede med, fødselsdato og dødsdato.

I dag bliver mange brændt. På gravstenen står der måske kun navn, nogle får ikke en plads på kirkegården, men asken bliver spredt ud i naturen. Nogle bliver begravet i skoven.

Skikkene skifter hele tiden. Egtvedpigen, der er fra bronzealderen, havde sit smukkeste tøj på og gravgaver med. Fra stenalderen er der fundet en grav, hvor en dame er begravet på en svanevinge.

